

بررسی اثر ساختار هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان با کیفیت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۸/۲۱

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۵/۰۳

 دکتر زهره حاجیها^۱

 غلامعباس تقیان^۲

چکیده:

هدف از تحقیق حاضر تعیین بررسی اثر ساختار هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان با کیفیت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این تحقیق از اطلاعات مالی ۱۳۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ استفاده شده است و برای انجام این تحقیق از روش رگرسیون لجیت استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که اندازه هیات مدیره و استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد، اما دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت ندارد. همچنین نتایج نشان داد که اندازه هیات مدیره و استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد، اما دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ ندارد.

کلمات کلیدی: ساختار هیات مدیره، کیفیت حسابرسی، اندازه موسسه حسابرسی و تخصص حسابرس در صنعت

۱- دانشیار گروه حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران - نویسنده مسئول - پست الکترونیک: drzhajiha@gmail.com

۲- مربی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مسجدسلیمان، گروه حسابداری، مسجدسلیمان، ایران.

۱. مقدمه

حسابرسی با کیفیت بالا قادر به شناخت ارائه نادرست اقلام صورت‌های مالی مورد رسیدگی بوده و می‌تواند نسبت به ارائه صحیح آن بر صاحبکار خود تأثیرگذار باشد تا در نتیجه آن، اطلاعات مالی قابل اتکایی گزارش شود. رسیدن به این هدف مطلوب، به خصوصیات مؤسسات حسابرسی کاملاً وابسته بوده و این خصوصیات می‌تواند به شکل مثبت یا منفی با کیفیت حسابرس در ارتباط باشد (الفرحی، ۲۰۱۷). کیفیت حسابرس عبارت است از حسن شهرت و مراقبت حرفه‌ای حسابرس، که در نتیجه حسن شهرت حسابرس، اعتبار اطلاعات صورت‌های مالی افزایش یافته و بر اثر نظارت و مراقبت حرفه‌ای حسابرس، کیفیت اطلاعات صورت‌های مالی افزایش خواهد یافت (حساس یگانه و آذین فر، ۱۳۸۹). حسابرسی یک جزء مهم از حاکمیت شرکتی قوی است که می‌تواند به عنوان ابزار کنترل کننده‌ای محسوب شود (ابراهیم، ۲۰۱۰). حسابرسی با کیفیت بالا قادر به شناخت ارائه نادرست اقلام صورت‌های مالی مورد رسیدگی بوده و می‌تواند نسبت به ارائه صحیح آن بر صاحبکار خود تأثیرگذار باشد تا در نتیجه آن، اطلاعات مالی قابل اتکایی گزارش شود (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵). رسیدن به این هدف مطلوب، به خصوصیات مؤسسات حسابرسی کاملاً وابسته بوده و این خصوصیات می‌تواند به شکل مثبت یا منفی با کیفیت حسابرس در ارتباط باشد (مصطفی و همکاران، ۲۰۱۷). یک تعریف متداول از کیفیت حسابرسی به وسیله دی آنجلو (۱۹۸۱) ارائه شده است، او کیفیت حسابرسی را ارزیابی و استنباط بازار از احتمال توانایی حسابرس در کشف تحریف‌های با اهمیت در صورت‌های مالی و یا سیستم حسابداری صاحبکار و گزارش تحریف‌های با اهمیت کشف شده، تعریف کرده است. تیتمان و ترومن (۱۹۸۶) کیفیت حسابرسی را میزان صحت و درستی اطلاعاتی تعریف کرده‌اند که پس از حسابرسی در اختیار سرمایه‌گذاران قرار می‌گیرد.

جدایی مدیریت از مالکیت در شرکت‌هایی سهامی منجر به ایجاد تضاد منافع بین این دو گروه و بروز مشکلات نمایندگی در این شرکت‌ها شده است، به موجب رابطه نمایندگی هر یک از طرفین سعی دارند منافع خود را حداکثر کنند و در این راستا مدیران ممکن است از طریق مدیریت سود یا تقلب سعی در افزایش پاداش خود نمایند که این امر در نهایت به زیان سهامداران شرکت می‌باشد (چین و چان، ۲۰۱۳). حاکمیت شرکتی مقوله‌ای است که در دهه‌های اخیر بدلیل افزایش رسوایی‌های مالی، مورد توجه ویژه پژوهشگران حوزه حسابداری قرار گرفته است. تعیین اهداف سالم و روشهای مناسب رسیدن به این اهداف و در نهایت حفظ حقوق تمامی ذینفعان هدف نهایی حاکمیت شرکتی می‌باشد (قدرتی و فیضی، ۱۳۹۴).

هدف از تحقیق حاضر تعیین اثر ساختار هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان با کیفیت می‌باشد، ساختار هیات مدیره بر اساس سه شاخص استقلال هیات مدیره، اندازه هیات مدیره و دوگانگی وظایف مدیر عامل اندازه‌گیری شده و برای حسابرسان با کیفیت از دو معیار حسابرسان بزرگ و حسابرسان متخصص استفاده شده است. اندازه هیات مدیره عبارت است از مجموع تعداد اعضاء موظف و غیر موظف هیات مدیره که تلاش می‌نمایند تا شرکت را اداره نمایند و نشان دهنده بزرگی یا کوچکی هیات مدیره یک شرکت نسبت به شرکت‌های دیگر می‌باشد. استقلال هیات مدیره بیانگر

نسبت اعضاء غير موظف هیات مدیره به کل اعضاء هیات مدیره می‌باشد، اعضاء غير موظف هیات مدیره شامل آن دسته از اعضاء هیات مدیره می‌باشد که در شرکت مورد نظر دارای پست اجرایی نمی‌باشند (باغبانی و همکاران، ۱۳۹۲). دوگانگی وظایف مدیر عامل نیز به این مفهوم است که مدیر عامل همزمان رئیس هیات مدیره شرکت هم باشد، از دیدگاه نظری هنگامی که مدیر عامل در جایگاه رئیس هیئت مدیره قرار می‌گیرد، عملکرد نظارتی هیئت مدیره کاهش می‌یابد (علوی و همکاران، ۱۳۸۹). حسابرسان متخصص، شامل آن دسته از حسابرسانی می‌باشد که بخش عمده‌ای از مشتریان آنها از یک صنعت خاص می‌باشند، هر قدر مؤسسه حسابرسی تجربه بیشتری در صنعت خاصی کسب کند، به دلیل ایجاد شهرت مثبت، علاقه بیشتری به ارائه خدمات حسابرسی با کیفیت برتر پیدا می‌کند (کند، ۲۰۰۸). دی آنجلو (۱۹۸۱) معتقد است که مؤسسات حسابرسی بزرگ‌تر، خدمات حسابرسی با کیفیت بالاتر ارائه می‌کنند، زیرا علاقه‌مند هستند که شهرت بهتری در بازار کار به دست آورند و به دلیل اینکه تعداد مشتریان آنان زیاد است، نگران از دست دادن مشتریان خود نیستند. ساختار هیات مدیره بخش مهمی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی محسوب می‌گردد، در یک نظام حاکمیت شرکتی مطلوب، مهم‌ترین وظیفه اعضاء هیات مدیره، نظارت بر فعالیت مدیریت شرکت و ایجاد اطمینان از درستی فعالیت‌های مدیریت واحد تجاری می‌باشد، اعضاء هیات مدیره به منظور اجرای صحیح وظایف نظارتی تلاش می‌نمایند تا بخشی از این وظایف را از طریق انتخاب حسابرسان بزرگ و با کیفیت انجام دهند و از این طریق کیفیت گزارشگری مالی را بهبود بخشند، از طرف دیگر در شرایطی که شرکت‌ها دارای شرایط مساعد مناسب مالی نباشند و با کاهش فروش، سودآوری و نقدینگی مواجه شده باشند، مدیران این شرکت‌ها از انگیزه‌های بالایی جهت تقلب، تحریف صورت‌های مالی و دستکاری سود برخوردار می‌باشند، مجموع این عوامل موجب کاهش کیفیت صورت‌های مالی می‌گردد، بنابراین در چنین شرایط خاصی اعضاء هیات مدیره بیش از گذشته تلاش می‌نمایند تا با انتخاب حسابرسان با کیفیت موجب کشف موارد تقلب و افزایش شفافیت اطلاعات مالی گردند (بیسلند و همکاران، ۲۰۱۵).

با توجه به اینکه طی سال‌های اخیر سهامداران نهادی و عمده وظیفه قانونی خود در انتخاب حسابرسان را به هیات مدیره واگذار نموده‌اند، لذا اندازه و ترکیب اعضاء هیات مدیره تأثیر معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت دارد و انتظار می‌رود ساختار هیات مدیره به عنوان یکی از سازوکارهای مهم حاکمیت شرکتی، به منظور جلوگیری از سوء استفاده‌های مدیریت و بهبود کیفیت گزارشگری مالی، احتمال انتخاب حسابرسان با کیفیت بالاتر را بهبود بخشد (الفرحی، ۲۰۱۷). شرکت‌های که بخش عمده‌ای از اعضاء هیات مدیره آنها دارای پست‌های اجرایی می‌باشند و اعضاء هیات مدیره دارای وابستگی سازمانی و مالی با مدیر عامل می‌باشند، به دنبال مؤسسات حسابرسی هستند تا درباره عملکرد آنها اظهار نظر مطلوب ارائه نمایند، بنابراین اقدام به انتخاب حسابرس از مؤسسات حسابرسی با کیفیت پایین می‌نمایند (مصطفی و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین با توجه به تأثیری که نوع حسابرس می‌تواند بر کیفیت گزارشگری مالی داشته باشد و نیز با توجه به اینکه تعیین عوامل مؤثر بر انتخاب حسابرسان با کیفیت تا کنون در بازار سرمایه ایران مورد توجه محققین

قرار نگرفته است، لذا موضوع تحقیق در بازار سرمایه ایران دارای نوآوری بوده و از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، با توجه به مطالب فوق سؤال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا ساختار هیات مدیره که شامل اندازه و استقلال هیات مدیره و دوگانگی وظایف مدیر عامل می‌باشد اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت دارد؟ در این پژوهش ابتدا به بیان مبانی نظری تحقیق شامل کیفیت حسابرسی، ساختار هیات مدیره و تأثیر ساختار هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان تشریح شده است، سپس پیشینه تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است، در ادامه نیز روش تحقیق، یافته‌های تحقیق و نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد ارائه شده است.

۲- مبانی نظری تحقیق

۱-۲- حسابرسان بزرگ و متخصص

در تحقیق حاضر برای اندازه گیری حسابرسان با کیفیت از دو معیار حسابرسان بزرگ و حسابرسان متخصص در صنعت استفاده شده است، حسابرسی با کیفیت بالا قادر به شناخت ارائه نادرست اقلام صورت‌های مالی مورد رسیدگی بوده و می‌تواند نسبت به ارائه صحیح آن بر صاحبکار خود تأثیرگذار باشد تا در نتیجه آن، اطلاعات مالی قابل اتکایی گزارش شود (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵). رسیدن به این هدف مطلوب، به خصوصیات مؤسسات حسابرسی کاملاً وابسته بوده و این خصوصیات می‌تواند به شکل مثبت یا منفی با کیفیت حسابرس در ارتباط باشد (مصطفی و همکاران، ۲۰۱۷). از دیدگاه حسابرسان، اندازه مؤسسه حسابرسی یکی از ویژگی‌هایی است که بر کیفیت حسابرسی اثر دارد. احتمال اینکه حسابرس تحریف‌های با اهمیت را کشف کند، به شایستگی حسابرس و احتمال این که حسابرس تحریف‌های با اهمیت کشف شده را گزارش کند، به عنوان استقلال حسابرس تعبیر شده است (حساس یگانه و آذین‌فر، ۱۳۸۹). دی آنجلو (۱۹۸۱) معتقد است که مؤسسات حسابرسی بزرگ‌تر، خدمات حسابرسی با کیفیت بالاتر ارائه می‌کنند، زیرا علاقه‌مند هستند که شهرت بهتری در بازار کار به دست آورند و به دلیل اینکه تعداد مشتریان آنان زیاد است، نگران از دست دادن مشتریان خود نیستند. تصور بر این است که چنین مؤسساتی به دلیل دسترسی به منابع و امکانات بیشتر برای آموزش حسابرسان خود و انجام آزمون‌های مختلف، خدمات حسابرسی با کیفیت بالاتری ارائه می‌کنند. تحقیق‌های متعددی که تا کنون در بازار سرمایه ایران انجام شده است، سازمان حسابرسی را به عنوان مؤسسه بزرگ حسابرسی در نظر گرفته‌اند (از جمله حساس یگانه و آذین‌فر، ۱۳۸۹)، خواجه‌وی و زارع (۱۳۹۱) باغبانی و همکاران (۱۳۹۲)، لذا در تحقیق حاضر نیز به پیروی از تحقیق‌هایی که تا کنون در ایران در رابطه با مؤسسات بزرگ حسابرسی انجام شده است، سازمان حسابرسی به عنوان مؤسسه حسابرسی بزرگ در نظر گرفته شده است.

دو معیار اولیه برای شناسایی حسابرس متخصص صنعت عبارتند از: رویکرد سهم بازار و رویکرد سهم پرتفوی. طبق رویکرد سهم بازار، با مشاهده سهم نسبی بازار مؤسسه‌های حسابرسی که به یک صنعت خاص خدمت ارائه می‌کنند، می‌توان به میزان دانش تخصص صنعت مؤسسه حسابرسی پی برد. طبق رویکرد سهم پرتفوی، هر مؤسسه حسابرسی دارای صاحبکارانی است که پرتفوی آن

موسسه را شکل می‌دهند. صنعتی که صاحبکاران بیشتری از لحاظ فروش، مجموع دارایی‌ها و غیره را در پرتفوی مربوط تشکیل می‌دهد نشان دهنده صنعتی است که موسسه حسابرسی در آن از تخصص برخوردار است. تحقیقات اخیر بیانگر این است که بین نوع صنعت مورد تخصص حسابرس و کیفیت گزارش حسابرسی رابطه مثبتی وجود دارد. به بیان دیگر، حسابرسی که در صنعت مورد نظر تخصص دارند به دلیل داشتن توانایی بیشتر در شناسایی و برخورد با مشکلات ویژه آن صنعت می‌توانند حسابرسی را با کیفیت بالاتری انجام دهند (دان و همکاران، ۲۰۰۴). افزون بر این، هر قدر مؤسسه حسابرسی تجربه بیشتری در صنعت خاصی کسب کند، به دلیل ایجاد شهرت مثبت، علاقه بیشتری به ارائه خدمات حسابرسی با کیفیت برتر پیدا می‌کند (بروکس، ۲۰۱۶). در تحقیق حاضر به پیروی از تحقیق‌های انجام شده توسط علوی طبری و عارف منش (۱۳۹۲) و الفرچی (۲۰۱۷) از سهم بازار به عنوان شاخصی برای تخصص حسابرس در صنعت استفاده می‌شود.

۲-۲- ساختار هیات مدیره

ترکیب هیات مدیره می‌تواند هیات مدیره را در ایفای نقش‌های آن یاری رساند یا مانعی بزرگ در اثربخشی نقشی آن شود. چگونگی ایفای نقش‌های استراتژیک، نظارتی، خدماتی و... وابستگی زیادی به نوع ترکیب هیات مدیره دارد. هیات مدیره‌ها به عنوان عالی‌ترین تیم سازمانی زمانی که از تیمی منسجم، مکمل و با ترکیبی مناسب از دانش، تجربه و تخصص‌های گسترده تشکیل شده باشد، قادر خواهد بود شرکت را در مسیر پیشرفت قرار دهد و موفقیت شرکت را در بلند مدت تضمین نماید (علوی و همکاران، ۱۳۸۹).

دو دیدگاه متضاد، پیرامون نقش اندازه هیأت مدیره بر عملکرد شرکت ارائه می‌شود. دیدگاه اول بیان می‌دارد که هیأت مدیره کوچک باعث ارتقای عملکرد شرکت می‌گردد. هنگامی که هیأت مدیره از تعداد زیادی از اعضا تشکیل شده باشد، مشکلات نمایندگی افزایش می‌یابد، زیرا تعدادی از اعضای هیأت مدیره ممکن است به عنوان افراد بی منفعت عمل نمایند (هرمالین و ویسبک، ۲۰۰۳). از سوی دیگر، دیدگاه دوم بیان می‌دارد که هیأت مدیره کوچکتر، از مزیت‌ها، منافع نظرات و پیشنهادها تخصصی و متنوع که در هیأت مدیره بزرگتر وجود دارد، محروم است. به علاوه هیأت مدیره بزرگتر در زمینه‌هایی از قبیل تجربه، مهارت، جنسیت و ملیت مزیت دارد، ضمن آن که هیأت مدیره کوچکتر در ترکیب خود از مدیران غیرموظف کمتری استفاده می‌نماید و زمان اندکی برای ایفای وظایف نظارتی و تصمیم‌گیری خود دارد (دالتون و دالتون، ۲۰۰۵).

فاما و جنسن (۱۹۸۳) اعتقاد دارند که به منظور فراهم کردن امکانات کنترل مدیریت به وسیله هیأت مدیره و همچنین جدا کردن مسئولیت مدیریت تصمیمات از کنترل تصمیمات لازم است. هیأت مدیره شامل مدیران موظف و غیرموظف باشد و یکی از مدیران غیرموظف، ریاست این هیأت را بر عهده گیرد. مدیران غیرموظف انگیزه بیشتری برای اقداماتی در جهت حداکثر کردن ثروت سهامداران دارند، زیرا آن‌ها نگران شهرت خود در بازار کار هستند (ستایش و ابراهیمی، ۱۳۹۱). افزایش تعداد اعضای غیرموظف به خصوص برای عضویت در کمیته‌های هیأت مدیره مناسب

می‌باشد، ولی پیش بینی شده است که در مراحل اولیه استقرار، نظام راهبری شرکتی از کارشناسان مستقل نیز در کمیته‌ها استفاده شود (آیین نامه نظام راهبری شرکتی، ۱۳۸۶). اگر مدیرعامل، رئیس و نایب رئیس هیأت مدیره نیز باشد، به این وضعیت دوگانگی وظیفه مدیرعامل گفته می‌شود و در این حالت مدیرعامل اختیارات بیشتری دارد. تفویض پست ریاست هیئت مدیره و مدیریت عامل به دو شخص مجزا موجب کاهش قدرت مدیرعامل در کل مجموعه و افزایش توانایی هیئت مدیره در اجرای وظایف نظارتی خود به نحو مطلوب می‌شود. به عبارتی هیأت مدیره در بررسی و ارزیابی عملکرد مدیرعامل و نظارت بر عملکرد شرکت آزادی عمل خواهد داشت که نتیجه آن تأثیر مثبت بر عملکرد شرکت می‌باشد (آقایی و چالاکی، ۱۳۸۸).

۲-۳- اثر ساختار هیأت مدیره بر انتخاب حسابرسان با کیفیت

یکی از مهمترین بازیگران نظام حاکمیت شرکتی، سهامداران می‌باشند، زیرا آنها تأمین کنندگان سرمایه شرکت‌ها هستند و حفظ اعتماد آنان از اهمیت زیادی برخوردار است. سهامداران عمده و نهادهای به دو شکل بر عملکرد شرکت نظارت می‌نمایند (هاک و همکاران، ۲۰۱۵). آن‌ها با انتخاب حسابرسان مستقل به صورت مستقیم بر عملکرد شرکت نظارت داشته و با انتخاب اعضای هیأت مدیره به طور غیرمستقیم در تصمیم‌گیری‌های شرکت نقش ایفا می‌کنند و سهامداران نهادهای عمده با توجه به اینکه قادر به انتخاب یک یا چند عضو هیأت مدیره هستند، می‌توانند در کاهش هزینه‌های نمایندگی مؤثر واقع شوند. در یک نظام حاکمیت شرکتی مطلوب، مدیران به هیأت مدیره و هیأت مدیره به سهامداران و سایر ذینفعان پاسخگو هستند. طی سال‌های اخیر سهامداران نهادهای وظیفه قانونی خود در انتخاب حسابرسان را به هیأت مدیره واگذار نموده‌اند (نادریان و صفار، ۱۳۸۷)، لذا ساختار هیأت مدیره تأثیر معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت دارد.

هنگامی که هیأت مدیره از تعداد زیادی از اعضاء تشکیل شده باشد، مشکلات نمایندگی افزایش می‌یابد، زیرا تعدادی از اعضای هیأت مدیره ممکن است به عنوان افراد بی منفعت عمل نمایند (هرمالین و ویسبک، ۲۰۰۳). همچنین زمانی که تعداد اعضای هیأت مدیره بیش از اندازه باشد، کنترل و نظارت بر مدیرعامل به صورت کارا صورت نمی‌پذیرد، ضمن آن که طرح ریزی، هماهنگی تیمی، تصمیم‌گیری و برگزاری جلسات منظم برای یک هیأت مدیره بزرگ دشوار است (جنسن، ۱۹۹۳). یک هیأت مدیره بیش از اندازه بزرگ، توانایی ایفای وظایف خود را به نحو احسن از دست می‌دهد (راسمین و همکاران، ۲۰۱۴). از سوی دیگر، دیدگاه دوم بیان می‌دارد که هیأت مدیره کوچکتر، از مزیت‌ها، منافع نظرات و پیشنهادهای تخصصی و متنوع که در هیأت مدیره بزرگتر وجود دارد، محروم است. به علاوه هیأت مدیره بزرگتر در زمینه‌هایی از قبیل تجربه، مهارت، جنسیت و ملیت مزیت دارد، ضمن آن که هیأت مدیره کوچکتر در ترکیب خود از مدیران غیرموظف کمتری استفاده می‌نماید و زمان اندکی برای ایفای وظایف نظارتی و تصمیم‌گیری خود دارد (دالتون و دالتون ۲۰۰۵)، همچنین با افزایش تعداد اعضاء هیأت مدیره، خطر تبانی بین اعضاء هیأت مدیره با مدیر عامل کاهش یافته و در نهایت با افزایش تعداد هیأت مدیره تلاش برای نظارت بر عملکرد مالی

شرکت از طریق انتخاب حسابرسان با کیفیت‌تر افزایش می‌یابد (الفرحی، ۲۰۱۷).

مدیران غیرموظف در گذشته نقش برجسته‌ای در حاکمیت شرکتی ایفا نمی‌کردند، اما در عصر حاضر آنها به عنوان اعضای کلیدی هیأت مدیره اهمیت فزاینده‌ای پیدا کردند. در حال حاضر مدیران غیرموظف برای ارتقای اثربخشی هیأت مدیره و منبع اطمینان سرمایه‌گذار، جزء ضروری به شمار می‌آیند. به عقیده فاما و جنسن (۱۹۸۳) مدیران غیرموظف به تفکیک تصمیم‌های مدیریت و کنترل کمک می‌کنند و هنگامی که محدودیت‌های خارجی بر رفتار مدیران اجرایی ضعیف است، مکانیزم حاکمیت خوبی به شمار می‌روند. طرفداران تئوری نمایندگی برای افزایش استقلال هیأت مدیره از مدیریت، از این پدیده پشتیبانی می‌کنند که هیأت مدیره می‌بایست در اختیار مدیران غیرموظف باشد و معتقدند که رفتار فرصت طلبانه مدیر می‌بایست توسط مدیران غیراجرایی در هیأت مدیره می‌تواند کیفیت تصمیمات مدیران اجرایی را تحت تأثیر قرار داده، مسیری راهبردی فراهم آورد، عملکرد را بهبود بخشد، مدیران را در مسیر پاسخگویی سوق دهد و رفتار فرصت طلبانه مدیران اجرایی را نظارت و کنترل نمایند. حضور اعضای غیرموظف در هیأت مدیره، قدرت و انگیزه هیأت مدیره را برای افزایش معیارهای کنترلی افزایش می‌دهد، به همین دلیل با افزایش تعداد اعضای غیرموظف این انتظار وجود دارد که تلاش بیشتری از طرف اعضای مستقل برای تعیین حسابرسان با کیفیت جهت دستیابی به کیفیت بالاتر صورت‌های مالی انجام می‌شود (لئونگ و چنگ، ۲۰۱۴). شرکت‌های که بخش عمده‌ای از اعضای هیات مدیره آنها دارای پست‌های اجرایی می‌باشند و اعضای هیات مدیره دارای وابستگی سازمانی و مالی با مدیر عامل می‌باشند، به دنبال مؤسسات حسابرسی هستند تا درباره عملکرد آنها اظهار نظر مطلوب ارائه نمایند، بنابراین اقدام به انتخاب حسابرس از مؤسسات حسابرسی با کیفیت پایین می‌نمایند (مصطفی و همکاران، ۲۰۱۷).

عدم تفکیک وظایف مدیرعامل و رئیس هیأت مدیره می‌تواند منجر به کاهش اثربخشی نقش نظارتی هیأت مدیره شده و زمینه‌سازی تضييع حقوق ذینفعان را در پی داشته باشد (اسماعیل زاده مقري و همکاران، ۱۳۸۹). در نظریه نمایندگی، پست‌های مدیریت عامل و ریاست هیات مدیره باید کاملاً جدا از یکدیگر باشد تا کنترل مستقل و وظایف نظارتی هیات مدیره در شرکت افزایش یابد (الفرحی، ۲۰۱۷). دو گانگی وظایف مدیر عامل موجب افزایش قدرت مدیر عامل می‌گردد، افزایش قدرت مدیر عامل، موجب افزایش هزینه‌های نمایندگی، افزایش عدم تقارن اطلاعاتی و مدیریت سود می‌گردد، لذا مدیر عامل از طریق افزایش قدرت خود، به منظور مخفی سازی چنین فعالیت‌های متقلبانه‌ای تلاش می‌نماید تا مانع از انتخاب حسابرسان با کیفیت گردد (بیسلند و همکاران، ۲۰۱۵).

۳- پیشینه تحقیق

الفرحی (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان آیا ترکیب هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان مستقل مؤثر است، تعداد ۱۸۲ شرکت را که تا پایان سال ۲۰۱۳ در بورس کویت پذیرفته شده‌اند را مورد بررسی قرار داد. نتایج تحقیق وی با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که از بین ویژگی‌های هیات مدیره، اندازه و استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب

حسابرسان با کیفیت دارد.

بروکس (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای تحت عنوان روابط سیاسی و تقاضا برای حسابرسان متخصص در صنعت، با بررسی ۵۱۴۰۸ شرکت-سال در دوره زمانی بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ در بازار بورس ایالات متحده، استدلال نمود که شرکت‌های دارای روابط سیاسی، در راستای کمینه سازی هزینه‌های نمایندگی مربوط به روابط سیاسی، تقاضای بیشتری برای استفاده از حسابرسان متخصص صنعت خواهند داشت. وی با بررسی شرکت‌های فعال در بازار سرمایه ایالات متحده آمریکا در راستای استدلال پیش گفته، ارتباطی مستقیم بین روابط سیاسی و انتخاب حسابرسان متخصص صنعت را مشخص نمود.

درمدی (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی رابطه بین تمرکز مالکیت، کنترل‌های خانوادگی و انتخاب حسابرس در بازارهای نوظهور پرداختند. نمونه آنها شامل ۷۸۷ مشاهده بود. نتایج تحقیق آنها با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که تمرکز مالکیت اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت دارد اما در شرکت‌های با مالکیت خانوادگی، رابطه بین تمرکز مالکیت و انتخاب حسابرسان با کیفیت منفی می‌باشد.

لئونگ و چنگ (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای با عنوان سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس؛ شواهدی از چین تعداد ۱۱۹۵۵ شرکت-سال را در دوره زمانی بین ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۲ مورد بررسی قرار دادند و به بررسی ارتباط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرسان با کیفیت بالا و با کیفیت پایین پرداختند. نتایج آنان با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که معیارهای مشخص حاکمیت شرکتی (مالکیت بزرگترین سهامداران، میزان مالکیت سایر سهامداران عمده و درصد مدیران مستقل در هیات مدیره) دارای تأثیری مستقیم و معنادار بر انتخاب حسابرس با کیفیت بالا هستند.

اینیلو و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس در شرکت‌های ایتالیایی پرداختند و تعداد ۶۶۷ شرکت ایتالیایی را در سال‌های بین ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۰ مورد بررسی قرار دادند. آنها مؤسسات حسابرسی را به دو گروه مؤسسات بزرگ (۴ موسسه بزرگ) و سایر مؤسسات حسابرسی تقسیم نمودند و از بین شاخص‌های حاکمیت شرکتی، ویژگی‌های هیات مدیره را مورد بررسی قرار دادند. نتایج آنها با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معنادار و دوگانگی وظایف هیات مدیره اثر منفی و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.

کرایب رحیم اگلو (۲۰۱۳) رابطه بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرسان را مورد مطالعه قرار دادند. وی در دوره زمانی بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۹ تعداد ۸۰۵ شرکت-سال را در کشور ترکیه مورد بررسی قرار داد. نتایج وی با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد ترکیب هیات مدیره و ساختار مالکیت بر انتخاب حسابرس مؤثر است.

رنجبر مناسب آستانه (۱۳۹۵) به پژوهشی با عنوان روابط سیاسی، مشوق‌های مدیریتی و انتخاب حسابرسان با کیفیت پرداخت. وی از مدیریت سود به عنوان شاخصی برای مشوق‌های مدیریتی

استفاده نمود و دوره زمانی تحقیق وی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ بود. نتایج تحقیق وی با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که روابط سیاسی شرکت اثر مثبتی بر انتخاب حسابرسان با کیفیت، حسابرسان متخصص در صنعت، حسابرسان با اندازه بزرگ و حسابرسان با رتبه کیفیت بالا دارد. همچنین نتایج نشان داد که مشوق‌های مدیریتی اثر معناداری بر ارتباط بین روابط سیاسی و انتخاب حسابرسان با کیفیت، حسابرسان متخصص در صنعت، حسابرسان با اندازه بزرگ و حسابرسان با رتبه کیفیت بالا ندارد.

ادهمی قره شیران (۱۳۹۵) به تحقیقی با عنوان شناخت رابطه تمرکز مالکیت، کنترل خانوادگی و انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ پرداخت. نتایج تحقیق وی با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که رابطه منفی بین تمرکز مالکیت و استفاده از شرکت‌های با کیفیت بالای حسابرسی وجود دارد. علاوه بر این بین کنترل خانوادگی و تمایل به استفاده از حسابرسی با کیفیت بالا رابطه منفی وجود دارد.

باغبانی و همکاران (۱۳۹۲) به تحقیقی با عنوان تأثیر مکانیزم حاکمیت شرکتی را بر روی انتخاب حسابرس با کیفیت پرداختند. به همین منظور، شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران برای دوره بین سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ با استفاده از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحقیق در حالت کلی نشان داد که بین حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس با کیفیت ارتباط معناداری برقرار است، نتایج فرضیه‌های تحقیق با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که بین متغیرهای مالکیت سهامداران نهادی، تعداد اعضای هیات مدیره و تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره رابطه مثبت و معناداری با انتخاب حسابرس با کیفیت وجود دارد و بین سهامداران کنترلی (درصد مالکیت بالا) با انتخاب حسابرس با کیفیت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

خواجوی و زارع (۱۳۹۱) به تحقیقی با عنوان تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس دارد. دوره زمانی تحقیق آنها بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۸ بود و تعداد ۸۴ شرکت را مورد بررسی قرار دادند. نتایج آنها با استفاده از آزمون رگرسیون خطی و داده‌های ترکیبی نشان داد که رابطه معنادار ضعیفی بین معیارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس وجود دارد.

□ ۴- فرضیه‌ها و مدل پژوهش

با توجه به مبانی نظری پژوهش و پیشینه آن، فرضیه‌های پژوهش به شرح زیر تدوین شده‌اند:

فرضیه اصلی اول: ترکیب هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص دارد.

فرضیه فرعی اول: اندازه هیات مدیره اثر معناداری بر حسابرسان متخصص در صنعت دارد.

فرضیه فرعی دوم: استقلال هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد.

فرضیه فرعی سوم: دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در

صنعت دارد.

فرضیه اصلی دوم: ترکیب هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.
فرضیه فرعی اول: اندازه هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.
فرضیه فرعی دوم: استقلال هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.
فرضیه فرعی سوم: دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.
مدل رگرسیون فرضیه اصلی اول و دوم که با پیروی از تحقیق انجام شده توسط الفرحی (۲۰۱۷) تدوین شده است به شرح زیر می‌باشد:

رابطه (۱)

$$\text{SPECIALAudit}_i = \alpha_0 + \alpha_1 \mathbf{B}_i + \alpha_2 \mathbf{B}_i + \alpha_3 \text{DUALITY}_i + \alpha_4 \text{FSIZE}_i + \alpha_5 \text{ROA}_i + \alpha_6 \text{LEV}_i + \alpha_7 \text{Loss}_i + \alpha_8 \text{ISSUE}_i + \varepsilon_i$$

رابطه (۲)

$$\text{BIGAudit}_i = \alpha_0 + \alpha_1 \mathbf{B}_i + \alpha_2 \mathbf{B}_i + \alpha_3 \text{DUALITY}_i + \alpha_4 \text{FSIZE}_i + \alpha_5 \text{ROA}_i + \alpha_6 \text{LEV}_i + \alpha_7 \text{Loss}_i + \alpha_8 \text{ISSUE}_i + \varepsilon_i$$

که در رابطه‌های بالا SPECIALAudit حسابرس متخصص در صنعت، BigAudit موسسه حسابرسی بزرگ، BS اندازه هیات مدیره، BI استقلال هیات مدیره، DUALITY دوگانگی وظایف مدیر عامل، FSIZE اندازه شرکت، ROA بازده دارایی‌ها، LEV اهرم مالی، LOSS شاخص زیان، ISSUE وضعیت تأمین مالی و ε_i جزء باقیمانده مدل می‌باشد.

۵- روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، از دسته کاربردی به شمار می‌رود و از نظر روش، پژوهش توصیفی مبتنی بر تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره است که در آن، از تحلیل داده‌های ترکیبی استفاده شده است. با توجه به اینکه متغیر وابسته در هر دو فرضیه اصلی تحقیق یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، لذا برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون رگرسیون لجستیک باینری استفاده می‌گردد. داده‌های مورد نیاز از لوح فشرده تدبیر پرداز و سایت کدال جمع آوری شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار Eviews انجام شده است.

۵-۱- جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ هستند، در این پژوهش، نمونه‌گیری با استفاده از روش حذفی سیستماتیک انجام شده است. لذا نمونه انتخابی شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده که

شرایط زیر را دارا باشند:

به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد و در طی دوره مورد بررسی (۱۳۹۰-۱۳۹۵) تغییر سال مالی نداشته باشد. اطلاعات مالی آن قابل دسترس باشد و نماد شرکت دارای وقفه معاملاتی بیش از سه ماه نداشته باشد.

جزء شرکت‌های مالی (مانند بانک‌ها، مؤسسات مالی) و شرکت‌های سرمایه‌گذاری یا شرکت‌های واسطه‌گری مالی نباشد.

پس از اعمال محدودیت‌های فوق، تعداد شرکت‌های انتخابی ۱۳۳ شرکت می‌باشد و در مجموع تعداد ۷۹۸ سال- شرکت مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-۵- نحوه اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق

۱-۲-۵ متغیرهای مستقل تحقیق

۱- استقلال هیات مدیره (BI): استقلال هیات مدیره براساس نسبت اعضاء غیرموظف هیات مدیره به کل اعضاء هیات مدیره اندازه‌گیری می‌شود، اعضاء غیرموظف هیات مدیره شامل آن دسته از اعضاء هیات مدیره می‌باشد که در شرکت مورد نظر دارای پست اجرایی نمی‌باشند (باغبانی و همکاران، ۱۳۹۲).

۲- اندازه هیات مدیره (BS): براساس لگاریتم طبیعی تعداد اعضاء هیات مدیره محاسبه می‌شود (باغبانی و همکاران، ۱۳۹۲).

۳- دوگانگی وظایف مدیر عامل (DUALITY): یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، به این صورت که اگر وظایف رئیس هیئت مدیره و مدیرعامل را شخص واحدی برعهده داشته باشد عدد ۱ و در غیر این صورت ۰ می‌باشد (باغبانی و همکاران، ۱۳۹۲).

۲-۲-۵ متغیرهای وابسته:

۱- تخصص حسابرسان در صنعت (SPECIALAudit): یک متغیر با ارزش صفر و یک می‌باشد، اگر حسابرسان متخصص در صنعت باشد عدد یک در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می‌شود. برای اندازه‌گیری تخصص حسابرسان در صنعت به پیروی از تحقیقات انجام شده توسط علوی طبری و عارف منش (۱۳۹۲) و الفرحی (۲۰۱۷) به شرح رابطه شماره ۳ عمل می‌گردد:

رابطه شماره ۳

$$SPECIAL_i = \frac{\text{مجموع داری‌های تمام مشتریان یک موسسه حسابرسان در یک صنعت خاص}}{\text{مجموع داری‌های تمام شرکت‌ها در آن صنعت}}$$

مؤسساتی در این تحقیق به عنوان متخصص صنعت در نظر گرفته می‌شوند که سهم بازارشان (نتیجه رابطه ۳) بیش از مقدار رابطه ۴ باشد (پالم رز، ۱۹۸۶):
رابطه ۴

$$\frac{1}{\text{تعداد شرکت‌های موجود در یک صنعت}} \quad * 1/2$$

۲- مؤسسه حسابرسی بزرگ (Big Audit): یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، اگر حسابرسی شرکت توسط سازمان حسابرسی انجام شده باشد، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر قرار می‌گیرد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۵).

۵-۲-۳- متغیرهای کنترلی:

اندازه شرکت (FSIZE): براساس لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت محاسبه می‌گردد (الفرحی، ۲۰۱۷).

بازده دارایی‌ها (ROA): براساس تقسیم سود خالص به جمع دارایی‌های شرکت محاسبه می‌گردد (الفرحی، ۲۰۱۷).

اهرم مالی (LEV): از تقسیم جمع بدهی‌های بلندمدت به جمع دارایی‌ها محاسبه می‌گردد (الفرحی، ۲۰۱۷).

شاخص زیان (LOSS): اگر شرکت زیان خالص داشته باشد، این متغیر برابر یک قرار داده می‌شود و در غیر این صورت، برابر صفر خواهد بود (الفرحی، ۲۰۱۷).

وضعیت تأمین مالی (ISSUE): اگر مجموع افزایش بدهی‌های بلندمدت و سهام منتشر شده طی دو سال گذشته بزرگتر از پنج درصد کل دارایی‌ها باشد، این متغیر برابر یک قرار داده می‌شود در غیر این صورت برابر صفر خواهد بود (الفرحی، ۲۰۱۷).

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- آمار توصیفی و همبستگی متغیرها

به منظور کسب شناخت بیشتر درباره نمونه آماری و متغیرهای مورد مطالعه، خلاصه وضعیت آمار توصیفی متغیرهای تحقیق محاسبه گردیده است. جدول ۱ نمایی کلی از آمار توصیفی متغیرها را نشان می‌دهد:

جدول شماره ۱- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار	ضریب چولگی
SPECIALAudit	۰,۴۴۶	۰	۱	۰	۰,۴۹۷	۰,۲۱۶
BigAudit	۰,۲۵۶	۰	۱	۰	۰,۴۳۷	۱,۱۱۲
BS	۱,۶۳۲	۱,۶۰۹	۲,۳۹۷	۱,۳۸۶	۰,۰۸۹	۲,۲۷۴
BI	۰,۷۲۰	۰,۸۰۰	۱	۰,۲۰۰	۰,۱۵۴	-۰,۹۰۴
DUALITY	۰,۱۷۲	۰	۱	۰	۰,۳۷۸	۱,۷۲۹
FSIZE	۱۴,۰۶۵	۱۳,۹۳۰	۱۹,۰۶۶	۱۰,۱۶۶	۱,۳۳۹	۰,۵۸۶
ROA	۰,۰۸۷	۰,۰۶۹	۰,۶۷۹	-۰,۴۵۰	۰,۱۴۸	۰,۳۶۰
LEV	۰,۶۸۱	۰,۶۵۱	۲,۷۵۰	۰,۱۲۲	۰,۳۱۳	۱,۵۵۲
LOSS	۰,۱۷۱	۰	۱	۰	۰,۳۷۷	۱,۷۴۱
ISSUE	۰,۴۴۱	۰	۱	۰	۰,۴۹۶	۰,۲۳۷

منبع: یافته‌های محقق با استفاده از نرم افزار Eviews

میانگین متغیر تخصص حسابرسان در صنعت برابر با $0/446$ می‌باشد، با توجه به اینکه متغیر تخصص حسابرسان در صنعت یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت به طور میانگین حدود 45% از مشاهدات توسط حسابرسان متخصص مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند، به عبارت دیگر از ۷۹۸ شرکت- سال مورد بررسی تعداد ۳۵۶ مورد توسط حسابرسان متخصص مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند. با توجه به اینکه مقدار میانه برای این متغیر برابر با ۰ می‌باشد نشان می‌دهد که حداقل 50% از نمونه مورد رسیدگی توسط حسابرسان غیر متخصص مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند. حداکثر و حداقل محاسبه شده برای این متغیر ۱ و ۰ می‌باشد که عدد ۱ نشان دهنده حسابرسان شرکت توسط حسابرسان متخصص در صنعت و عدد ۰ نشان دهنده عدم حسابرسان شرکت توسط حسابرسان متخصص در صنعت می‌باشد. مقدار انحراف معیار برای این متغیر برابر با $0/497$ می‌باشد که نشان دهنده متوسط نوسان از میانگین داده‌ها برای این متغیر برابر با $0/500$ می‌باشد و مقدار ضریب چولگی $0/216$ است که نشان دهنده چوله به راست بودن داده‌ها است که از نظر قرینگی دارای تفاوت اندکی با توزیع نرمال است.

هدف مدل‌های همبستگی بررسی میزان رابطه دو یا چند متغیر است در حالیکه رگرسیون به دنبال پیش بینی یک یا چند متغیر براساس یک یا چند متغیر دیگر است. آنچه در خروجی نتایج رگرسیون و همبستگی باعث ایجاد تفاوت می‌شود آن است که در همبستگی همیشه اثرات متغیرها به صورت دو به دو مورد سنجش قرار می‌گیرد اما در یک مدل رگرسیون اثرات متغیرها به صورت همزمان بررسی می‌شود. از طرفی در یک مدل رگرسیون چنانچه همبستگی بین متغیرهای مستقل زیاد باشد، ممکن است منجر به مخدوش شدن نتایج شود. منظور از همبستگی بالا، همبستگی شدید یعنی بیش از ۰/۵۰ می‌باشد. همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، همبستگی بیشتر از ۰/۵۰ وجود ندارد.

جدول شماره ۲- نتایج آزمون همبستگی متغیرهای مستقل و کنترلی

ISSUE	LOSS	LEV	ROA	FSIZE	DUALITY	BI	BS	نماد متغیر	نام متغیر
							۱	BS	اندازه هیات مدیره
						۱	۰,۱۰۸	BI	استقلال هیات مدیره
					۱	-۰,۰۵۰	-۰,۰۱۷	DUALITY	دوگانگی وظایف مدیر عامل
				۱	-۰,۰۷۲	-۰,۰۹۰	۰,۰۰۳	FSIZE	اندازه شرکت
			۱	۰,۰۰۱	-۰,۰۶۶	۰,۰۷۶	۰,۰۴۸	ROA	بازده دارایی‌ها
		۱	-۰,۴۶۷	-۰,۰۵۲	۰,۰۳۸	-۰,۰۷۱	۰,۰۰۳	LEV	اهرم مالی
	۱	۰,۴۷۶	-۰,۴۰۰	-۰,۰۵۴	۰,۰۱۱	-۰,۰۸۴	-۰,۰۰۸	LOSS	شاخص زیان
۱	۰,۰۵۷	-۰,۰۲۰	-۰,۰۲۰	۰,۰۴۸	-۰,۰۱۹	-۰,۰۲۵	-۰,۰۴۳	ISSUE	وضعیت تأمین مالی

منبع: یافته‌های محقق با استفاده از نرم افزار Eviews

قبل از برآورد مدل رگرسیون بر روی داده‌ها، لازم است مانایی تک تک متغیرها بررسی شود چون در صورتی که متغیرها نامانا باشند، باعث بروز مشکل رگرسیون کاذب می‌شود. در این پژوهش برای بررسی مانایی متغیرها برای داده‌های ترکیبی، از آزمون لوین- لین و چو ۱ استفاده می‌شود. با توجه به اینکه سطح معناداری برای همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه فرض تمام متغیرها مانا می‌باشند.

جدول شماره ۳- نتایج آزمون مانایی متغیرهای مدل

	ISSUE	LOSS	LEV	ROA	FSIZE	DUALITY	BI	BS	SPECIAL Audit	Big Audit
مقدار آماره	-۵,۴۰۱	-۱۶,۱۱۱	-۵۰,۹۰۱	-۸,۳۱۲	-۱۲,۴۳۱	-۶,۸۱۱	-۱۱,۴۰۱	-۱۳,۴۱۶	-۷,۴۱۵	-۲,۵۱۴
معناداری	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰	۰,۰۰۰۰

1-Levin, Lin and Chu

منبع: یافته‌های محقق با استفاده از نرم افزار Eviews

۲-۶- آزمون فرضیه‌های تحقیق

الف- فرضیه اصلی اول: ترکیب هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد.

باتوجه به اینکه متغیر وابسته در مدل فوق یک متغیر مجازی با ارزش صفر و یک می‌باشد، لذا جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق از رگرسیون لاجیت استفاده می‌شود، نتایج آزمون رگرسیون لجستیک باینری (لاجیت) به شرح زیر می‌باشد، با توجه به اینکه سطح معناداری مدل ۰/۰۰۰۰ می‌باشد و این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرضیه H_0 پذیرفته نمی‌شود، یعنی مدل معنادار بوده و حداقل یکی از ضرایب مدل رگرسیونی مخالف صفر است و معنی داری مدل رگرسیون لاجیت را تأیید می‌کند. به عبارت دیگر متغیرهای تبیین شده بر انتخاب حسابرسان متخصص تأثیر معناداری دارند. معیار دیگری که برای ارزیابی مدل رگرسیون لاجیت به کار می‌رود لگاریتم درست نمایی است. مقدار این آماره منفی است، هرچه قدرمطلق این آماره بزرگتر باشد، حاکی از مناسب بودن مدل است. مقدار به دست آمده برای این مدل عدد ۴۱۵/۳۸۴- است و بیشتر از ۵- است، بنابراین، بر این اساس نیز مدل معنادار و قابل اعتماد است.

مقدار ضریب تعیین مدل در نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۰/۳۸۷ می‌باشد که این مقدار بیانگر این مطلب است که حدود ۳۹٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی درون معادله توجیه می‌شود.

جدول شماره ۴- نتایج آزمون معناداری مدل رگرسیون لاجیت فرضیه اصلی اول

$$SPECIALAudi_i = \alpha_0 + \alpha_1 B_i + \alpha_2 B_i + \alpha_3 DUALITY_i + \alpha_4 FSIZE_i + \alpha_5 ROA_i + \alpha_6 LEV_i + \alpha_7 Loss_i + \alpha_8 ISSUE_i + \varepsilon_i$$

معنی داری	آماره Z	ضرایب مدل	متغیرها
۰,۰۰۰۰	-۹,۶۳۷	-۲۳,۸۵۱	مقدار ثابت مدل (α_0)
۰,۰۰۲۶	۳,۰۱۵	۳,۳۲۱	اندازه هیات مدیره (BS)- متغیر مستقل
۰,۰۳۱۰	۲,۱۵۶	۱,۲۱۹	استقلال هیات مدیره (BI)- متغیر مستقل
۰,۱۹۱۹	۱,۳۰۵	۰,۲۹۱	دوگانگی وظایف مدیر عامل (DUALITY)- متغیر مستقل
۰,۰۰۰۰	۱۲,۰۷۲	۱,۱۹۵	اندازه شرکت (FSIZE)- متغیر کنترلی
۰,۱۷۸۹	۱,۳۴۴	۱,۰۹۲	بازده دارایی‌ها (ROA)- متغیر کنترلی
۰,۲۷۸۵	۱,۰۸۳	۰,۴۱۲	اهرم مالی (LEV)- متغیر کنترلی
۰,۸۷۲۸	-۰,۱۶۰	-۰,۰۴۶	شاخص زیان (LOSS)- متغیر کنترلی
۰,۲۱۴۶	۱,۲۴۱	۰,۲۱۳	وضعیت تأمین مالی (ISSUE)- متغیر کنترلی
۰,۰۰۰۰۰	معنی داری مدل	۰,۳۸۷	ضریب تعیین مدل (McFadden R-squared)
۲۶۵,۶۰۷	نیکویی برازش مدل (آماره LR)	-۴۱۵,۳۸۴	لگاریتم درست نمایی (Log Likelihood)

منبع: یافته‌های محقق با استفاده از نرم افزار Eviews

با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل اندازه هیات مدیره (BS) برابر با ۰/۰۰۲۶ می‌باشد که مقدار آن کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر مستقل اندازه هیات مدیره اثر معناداری بر متغیر وابسته تخصص حسابرس در صنعت دارد و با توجه به ضریب متغیر مستقل که مثبت و برابر با ۳/۳۲۱ می‌باشد، مشخص می‌گردد که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر تخصص حسابرس در صنعت دارد، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش اندازه هیات مدیره در شرکت‌ها، احتمال انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت برای حسابرسی صورت‌های مالی افزایش می‌یابد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد.

با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل استقلال هیات مدیره (BI) برابر با ۰/۰۳۱۰ می‌باشد که مقدار آن کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ استقلال هیات مدیره اثر معناداری بر متغیر وابسته تخصص حسابرس در صنعت دارد و با توجه به ضریب متغیر مستقل که مثبت و برابر با ۱/۲۱۹ می‌باشد، مشخص می‌گردد که استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر تخصص حسابرس در صنعت دارد، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش استقلال هیات مدیره، احتمال انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت برای حسابرسی

صورت‌های مالی افزایش می‌یابد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد.

با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل دوگانگی وظایف مدیر عامل (DUALITY) برابر با ۰/۱۹۱۹ می‌باشد که مقدار آن بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر مستقل دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر متغیر وابسته تخصص حسابرس در صنعت ندارد، به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت ندارد.

ب- فرضیه اصلی دوم: ترکیب هیات مدیره اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد. با توجه به اینکه سطح معناداری مدل ۰/۰۰۰۰ می‌باشد و این مقدار کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرضیه H_0 پذیرفته نمی‌شود، یعنی مدل معنادار بوده و حداقل یکی از ضرایب مدل رگرسیونی مخالف صفر است و معناداری مدل رگرسیون لاجیت را تأیید می‌کند. به عبارت دیگر متغیرهای تبیین شده بر انتخاب حسابرسان متخصص تأثیر معناداری دارند. معیار دیگری که برای ارزیابی مدل رگرسیون لاجیت به کار می‌رود لگاریتم درست نمایی است. مقدار این آماره منفی است، هرچه قدر مطلق این آماره بزرگتر باشد، حاکی از مناسب بودن مدل است. مقدار به دست آمده برای این مدل عدد ۴۲۴/۸۱۹- است و بیشتر از ۵- است، بنابراین، بر این اساس نیز مدل معنادار و قابل اعتماد است.

مقدار ضریب تعیین مدل در نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۰/۳۳۹ می‌باشد که این مقدار بیانگر این مطلب است که حدود ۳۴٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی درون معادله توجیه می‌شود.

جدول شماره ۵- نتایج آزمون معناداری مدل رگرسیون لاجیت فرضیه اصلی دوم

$$BIGAudit_i = \alpha_0 + \alpha_1 B_i + \alpha_2 B_i + \alpha_3 DUALITY_i + \alpha_4 FSIZE_i + \alpha_5 ROA_i + \alpha_6 LEV_i + \alpha_7 Loss_i + \alpha_8 ISSUE_i + \epsilon_i$$

معنی داری	آماره Z	ضرایب مدل	متغیرها
۰,۰۰۰۰	-۵,۹۸۰	-۱۰,۵۹۰	مقدار ثابت مدل (α_0)
۰,۰۲۳۷	۲,۲۶۲	۱,۹۷۰	اندازه هیات مدیره (BS)- متغیر مستقل
۰,۰۲۶۶	۲,۲۱۶	۱,۲۹۱	استقلال هیات مدیره (BI)- متغیر مستقل
۰,۳۲۶۰	-۰,۹۸۲	-۰,۲۳۴	دوگانگی وظایف مدیر عامل (DUALITY)- متغیر مستقل
۰,۰۰۰۰	۶,۲۰۹	۰,۴۰۳	اندازه شرکت (FSIZE)- متغیر کنترلی
۰,۵۸۸۵	۰,۵۴۱	۰,۴۳۷	بازده دارایی‌ها (ROA)- متغیر کنترلی
۰,۳۹۲۹	-۰,۸۵۲۴	-۰,۳۴۹	اهرم مالی (LEV)- متغیر کنترلی
۰,۶۱۳۰	-۰,۵۰۵	-۰,۱۵۰	شاخص زیان (LOSS)- متغیر کنترلی
۰,۱۲۱۰	-۱,۵۵۰	-۰,۲۶۷	وضعیت تأمین مالی (ISSUE)- متغیر کنترلی
۰,۰۰۰۰۰	معنی داری مدل	۰,۳۳۹	ضریب تعیین مدل (McFadden R-squared)
۷۹,۷۳۱	نیکویی برازش مدل (آماره LR)	-۴۲۴,۸۱۹	لگاریتم درست نمایی (Log Likelihood)

منبع: یافته‌های محقق با استفاده از نرم افزار Eviews

با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل اندازه هیات مدیره (BS) برابر با ۰/۰۲۳۷ می‌باشد که مقدار آن کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر مستقل اندازه هیات مدیره اثر معناداری بر متغیر وابسته انتخاب حسابرسان بزرگ دارد و با توجه به ضریب متغیر مستقل که مثبت و برابر با ۱/۹۷۰ می‌باشد، مشخص می‌گردد که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش اندازه هیات مدیره در شرکت‌ها، احتمال انتخاب حسابرسان بزرگ برای حسابرسی صورت‌های مالی افزایش می‌یابد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد.

با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل استقلال هیات مدیره (BI) برابر با ۰/۰۲۶۶ می‌باشد که مقدار آن کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر مستقل استقلال هیات مدیره اثر معناداری بر متغیر وابسته انتخاب حسابرسان بزرگ دارد و با توجه به ضریب متغیر مستقل که مثبت و برابر با ۱/۲۹۱ می‌باشد، مشخص می‌گردد که استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد، می‌توان نتیجه گرفت که با افزایش استقلال هیات مدیره در شرکت‌ها، احتمال انتخاب حسابرسان بزرگ برای

حسابرسی صورت‌های مالی افزایش می‌یابد. به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد. با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل دوگانگی وظایف مدیر عامل (DUALITY) برابر با ۰/۳۲۶۰ می‌باشد که مقدار آن بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵٪ متغیر مستقل دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر متغیر وابسته انتخاب حسابرسان بزرگ ندارد، به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ ندارد.

۷- نتیجه گیری و پیشنهادهای تحقیق

در این پژوهش با بررسی ساختار هیات مدیره بر انتخاب حسابرسان با کیفیت سعی شده است گامی نو در تحقیقات مربوط به حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرسان با کیفیت در ایران ارائه گردد. با توجه به نتایج تحقیق می‌توان گفت که اندازه و استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت (حسابرسان متخصص در صنعت و حسابرسان بزرگ) دارد، اما دوگانگی وظایف مدیر عامل اثر معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت ندارد. این نتایج نشان می‌دهد که هیأت مدیره بزرگ در ترکیب خود از مدیران غیرموظف بیشتری استفاده می‌نماید و در نتیجه تمایل به استقرار سیستم‌های نظارتی از جمله انتخاب حسابرسان با کیفیت در اعضای هیات مدیره افزایش می‌یابد، علاوه بر این با افزایش تعداد اعضای هیات مدیره، خطر تبانی بین اعضای هیات مدیره با مدیر عامل کاهش یافته و در نهایت با افزایش تعداد هیات مدیره تلاش برای نظارت بر عملکرد مالی شرکت از طریق انتخاب حسابرسان با کیفیت‌تر افزایش می‌یابد. شرکت‌های که بخش عمده‌ای از اعضای هیات مدیره آنها دارای پست‌های اجرایی می‌باشند و اعضای هیات مدیره دارای وابستگی سازمانی و مالی با مدیر عامل می‌باشند، به دنبال مؤسسات حسابرسی هستند تا درباره عملکرد آن‌ها اظهار نظر مطلوب ارائه نمایند، بنابراین اقدام به انتخاب حسابرس از مؤسسات حسابرسی با کیفیت پایین می‌نمایند. افزایش استقلال هیأت مدیره، مدیران را در مسیر پاسخگویی سوق می‌دهد و رفتار فرصت طلبانه مدیران اجرایی را نظارت و کنترل نمایند. حضور اعضای غیرموظف در هیأت مدیره، قدرت و انگیزه هیأت مدیره را برای افزایش معیارهای کنترلی افزایش می‌دهد، به همین دلیل با افزایش تعداد اعضای غیرموظف این انتظار وجود دارد که تلاش بیشتری از طرف اعضای مستقل برای تعیین حسابرسان با کیفیت جهت دستیابی به کیفیت بالاتر صورت‌های مالی انجام می‌شود. نتایج تحقیق حاضر با تحقیق انجام شده توسط الفرچی (۲۰۱۷)، اینیلو و همکاران (۲۰۱۳) و باغبانی و همکاران (۱۳۹۲) مطابقت دارد. نتایج تحقیق الفرچی (۲۰۱۷) نشان داد که اندازه و استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان با کیفیت دارد، نتایج تحقیق اینیلو و همکاران (۲۰۱۳) نشان داد که اندازه هیات مدیره اثر مثبت و معنادار و دوگانگی وظایف هیات مدیره اثر منفی و معناداری بر انتخاب حسابرسان بزرگ دارد و نتایج تحقیق باغبانی و همکاران (۱۳۹۲) نشان داد که تعداد اعضای هیات مدیره و تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره رابطه مثبت و معناداری با انتخاب حسابرس با کیفیت دارد.

با توجه به اینکه نتایج فرضیه اصلی اول و دوم تحقیق حاضر نشان داد که افزایش تعداد اعضای هیات مدیره و افزایش استقلال هیات مدیره اثر مثبت و معناداری بر انتخاب حسابرسان متخصص در صنعت دارد، لذا به سهامداران عمده شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد به منظور جلوگیری از فساد مالی، افزایش شفافیت اطلاعاتی و کاهش هزینه‌های نمایندگی، اقدام به افزایش تعداد هیات مدیره و افزایش مدیران غیر موظف نمایند تا از این طریق حسابرسان با کیفیت را انتخاب نموده و با انتخاب حسابرسان با کیفیت، کیفیت گزارشگری مالی را افزایش دهند. به سازمان بورس اوراق بهادار نیز پیشنهاد می‌گردد تا در مرحله اول مؤسسات حسابرسی متخصص در هر صنعت را مشخص نماید تا شرکت‌ها بتوانند حسابرسان خود را از بین آنها انتخاب نمایند تا از این طریق کیفیت گزارشگری مالی و شفافیت اطلاعاتی را در این شرکت‌ها افزایش دهد. به منظور انجام تحقیق‌های آتی نیز پیشنهاد‌های زیر ارائه می‌گردد:

پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی اثر سایر معیارهای حاکمیت شرکتی از جمله ساختار هیات مدیره و وجود کمیته حسابرسی را بر انتخاب حسابرسان با کیفیت مورد مطالعه قرار گیرد. به پژوهشگران پیشنهاد می‌گردد تا در تحقیق‌های آتی علاوه بر معیارهای حاکمیت شرکتی، سایر عوامل مؤثر بر انتخاب حسابرسان با کیفیت را مورد بررسی قرار دهند.

□ پی نوشت‌ها:

- 1 - Hermalin & Weisback
- 2 - Rusmin and et.al
- 3- Dalton & Dalton

فهرست منابع

- ۱- ادهمی قره شیران، پریسا، (۱۳۹۵)، شناخت رابطه تمرکز مالکیت، کنترل خانوادگی و انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، پردیس البرز دانشگاه تهران.
- ۲- اسماعیل زاده مقری، علی؛ جلیلی، محمد و زند عباس آبادی، عباس، (۱۳۸۹)، بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود در بورس اوراق بهادار تهران، مجله حسابداری مدیریت، ۳ (۷)، ۹۱-۷۹.
- ۳- آقایی، محمد علی و چالاک، پری، (۱۳۸۸)، بررسی رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه علمی پژوهشی تحقیقات حسابداری، انجمن حسابداری، صص ۷۷-۵۴
- ۴- آیین نامه نظام راهبری شرکتی، (۱۳۸۶)، تهران: مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران
- ۵- باغبانی، مهدی، بحرینی، وحید و سلیمانی، مجتبی، (۱۳۹۲)، تأثیر حاکمیت شرکتی بر انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دومین همایش ملی بررسی راهکارهای ارتقاء مباحث مدیریت، حسابداری و مهندسی.

- ۶- حساس یگانه، یحیی و آذین فر، کاوه، (۱۳۸۹)، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۱ صص ۸۵ تا ۹۸.
- ۷- حساس یگانه، یحیی و آذین فر، کاوه، (۱۳۸۹)، رابطه بین کیفیت حسابرسی و اندازه مؤسسه حسابرسی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۷، شماره ۶۱ صص ۸۵ تا ۹۸.
- ۸- خواجوی، شکرالله و زارع، غلام حسین، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و انتخاب حسابرس در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۱۴ (۱)، ۱-۲۱.
- ۹- رنجبر مناسب آستانه، علی (۱۳۹۵)، روابط سیاسی، مشوق‌های مدیریتی و انتخاب حسابرسان باکیفیت شواهد تجربی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شرق.
- ۱۰- صالحی، اله کرم، بزرگمهریان، شاهرخ و امینی، امین، (۱۳۹۵)، بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر پایداری سود (مطالعه موردی: شرکت‌های در مانده مالی نسبت به دیگر شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران)، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۵ (۲۰)، ۴۷-۶۰.
- ۱۱- علوی، سید مسلم، نجفی سیاهرودی، مهدی و صادق پور، علی اصغر، (۱۳۸۹)، ابعاد و شاخص‌های متعالی‌سازی هیأت‌های مدیره. مجله تدبیر، ۲۱۷، ۱۶-۲۳.
- ۱۲- قدرتی، حسن و سعید فیضی. (۱۳۹۴). تأثیر حاکمیت شرکتی بر میزان مدیریت سود در بازار بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه دانش حسابداری. ۵۸ (۱۴). صص ۲۰۵-۲۳۲.
- ۱۳- نادریان، محمد رضا و صفار، محمد جواد، (۱۳۸۷)، مسئولیت حسابرسان در قبال تقلب، حسابرس، ۳ (۱۳)، ۴۶-۵۵.

1. Alfraih M, (2017) "Choosing an external auditor: does the composition of boards of directors matter?", International Journal of Law and Management, 59 (3), 1-30
2. Beisland, L. A., Mersland, R., & Str.m, R... (2015). Audit Quality and Corporate Governance: Evidence from the Microfinance Industry. International Journal of Auditing, 19(3), 218-237.
3. Brooks, L. (2016). Political Connection and the Demand for Industry Specialist Auditors. Accounting and Finance Research, 5 (1), 210-231.
4. Chin, C. L., & Chan, A. C. (2013). Board Interlocks and Auditor Choice: Firm and Partner Level. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2280074>.
5. Dalton, C. M. and Dalton, D. R. (2005), Boards of Directors: Utilizing Evidence in Developing Practical Prescriptions. British Empirical Journal of Management.
6. De Angelo, L.E, (1981), Auditor size and auditor quality, journal of accounting

- and economics, Vol. 3, 183-199
7. Dunn K A and Mayhew B W, (2004), «Audit Firm Industry Specialization and Client Disclosure Quality», *Review of Accounting Studies*, Vol. 9, No. 1, pp. 35-58.
- Darmadi S, (2016) «Ownership concentration, family control, and auditor choice: Evidence from an emerging market», *Asian Review of Accounting*, 24 (1), 19-42.
- Ebrahim, A. (2010). “Auditing Quality, Auditor Tenure, Client Importance, and Earnings management: An Additional Evidence”. <http://aaahq.org>
8. Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics*, 26(2), 301–325.
9. Hermalin, B.E. & Weisbach, M. (2003). Boards of Directors as an Endogenously Determined Institution; a Survey of the Economic Literature. *Economic Policy Review*, 9 (1), 7-26.
10. Houqe, N., Zijl, T., Dunstan, K., & Karim, A. (2015). Board Ethics and Auditor Choice—International Evidence. *Research in Accounting Regulations*, Forthcoming
11. Ianniello, G.; Mainardi, M.; Rossi, F., (2013), “Corporate Governance and Auditor Choice. “, Aidea Bicentenary Conference, Lecce, Italy, September 19-21.
12. Jensen, M.C. (1993). The Modern Industrial Revolution, Exit and the Failure of Internal Control Systems. *Journal of Finance*, 48 (3), 831-80.
13. Karaibrahimoglu, Y. Zengin, (2013), “Is Corporate Governance a Determinant of Auditor Choice? Evidence from Turkey. “, *Academic Review*. 31 (2), 273-284
14. Kend M. (2008). Client industry audit expertise: towards a better understanding. *Pacific Accounting Review*, Vol. 20, PP. 49-62.
15. Leung, N.W. and Cheng, M.A. (2014). Corporate Governance Mechanisms and Auditor Choice: Evidence from China. *International Journal of Business and Management*, 9 (9), 41-56.
16. Mustafa A S, Ayoib A, and Sitraselvi C, (2017) Board diversity and audit quality: evidence from Turkey. *Journal of Advanced Research in Business and Management Studies*, 6 (1). pp. 50-60. ISSN 2462-1935
17. Rusmin R, Astami E.W, Hartadi B, (2014), «The impact of surplus free cash flow and audit quality on earnings management», *Asian Review of Accounting*, 22 (3). 217 – 232